

6 Závěr

Hlavním cílem této práce bylo zaměřit se na problematiku lživé výpovědi vzešlé z výslechu jakožto jednoho z nejdůležitějších procesních úkonů v přípravném řízení a vymezit postupy, které má vyslychající k dispozici k překonání orientace vyslychaného vypovídat lživě.

Analýzou názorů odborníků, domácích i zahraničních, a experimentů provedených v praxi bylo zjištěno, že rozpoznávání lži ve výpovědi prostřednictvím verbálních a neverbálních projevů vyslychaného má pouze pravděpodobnostní hodnotu a že neexistují jednoznačné signály detekující lež ve sdělení. Nicméně s ohledem na závažné zásahy do občanských práv a svobod, které jsou ve většině případů nevyhnutelné pro objasnění a vyšetření trestné činnosti, a trest, který dopadá na odsouzeného, je nezbytné, aby se vyšetřovatel věrohodností výpovědi zabýval. Protože ta je jako procesní důkaz podkladem pro rozhodnutí soudu.

Na základě výsledků posouzení tzv. speciální věrohodnosti výpovědi (identifikování prvků svědčících spíše pro nebo proti pravdivosti konkrétní výpovědi), získaných analýzou motivace ke lži, orientačního odhadu osobnosti a hlavně verbálních a neverbálních projevů dotyčného vyslychající stanoví taktiku výslechu.

Zhodnotí-li vyslychající okolnosti výslechu jako typ výslechové situace, kdy vypovídající osoba záměrně udává lživé údaje o vyšetřovaném skutku, měl by se snažit pomocí metod psychologického působení zákonným způsobem, nikoliv tedy užitím nedovoleného nátlaku ve formě jakéhokoli donucení či sugesce, přesvědčit dotyčného o neúčelnosti setrvávání na lživé výpovědi a přimět ho vypovídat pravdivě užitím metod základního taktického postupu psychologického působení na lživě vypovídajícího za účelem získání pravdivé výpovědi. Ty na pomoc vyslychajícímu vymezila kriminalistická taktika využívající poznatků obecné psychologie o metodách psychologického působení jako tzv. dílčí taktické postupy pro překonání lživé výpovědi, které by měly být v praxi vhodně kombinovány podle potřeb konkrétního případu.

Prostřednictvím konzultace s komisařem Služby kriminální policie a vyšetřování – obvod Praha IV jsem chtěla konfrontovat využitelnost taktických postupů při překonávání lživé výpovědi v praxi, a to u vyšetřování trestných činů spadajících do kompetence obvodního útvaru jako jsou krádeže, loupeže, znásilnění, vydírání atd.

Z nabytých poznatků jsem učinila závěr, že z časových důvodů není dán psychologickému taktizování za účelem překonání lživé výpovědi velký prostor. V případě obviněného, kterému je de facto zákonem povoleno lhát, se jeho výpověď většinou jen zaprotokoluje bez detailnějšího rozboru věrohodnosti. V případě svědka je praxe taková, že má-li vyslychající pochybnost o pravdivosti jeho výpovědi, podá návrh na psychologické posouzení věrohodnosti znalcem z oboru psychologie. Tím ale narážíme na zákonné ustanovení, podle kterého se znalec nesmí vyjadřovat k právním otázkám a hodnotit důkaz. Je-li tedy znalec dotazován na věrohodnost konkrétní výpovědi, svým vyjádřením o pravdivosti nebo nepravdivosti často překračuje své pravomoci a hodnotí důkazy. S ohledem na výše uvedené je možné navrhnout právní úpravu *de lege ferenda*, která detailněji vymezí pravomoci znalce při posuzování věrohodnosti výpovědi tak, že se smí vyjadřovat pouze k tomu, nakolik konkrétní výpověď splňuje psychologická kritéria věrohodnosti výpovědi, jaká je motivace dotyčného vypovídat pravdivě a zda je vůbec způsobilý pravdivě vypovídat (obecná věrohodnost). Nepřekročení jeho pravomoci by mělo být kontrolováno ze strany státního zástupce, příp. soudu.

Další nedostatek současné výslechové praxe spatřuji v nedostatečném využívání záznamové techniky. Navzdory výhodám zmíněným v této práci není velká většina výslechů dokumentována. Úprava *de lege lata* v § 55a TrŘ totiž pouze připouští pořízení zvukového či obrazového záznamu. S ohledem na veškerou problematiku, která se váže k výslechu jakožto původce jednoho z nejdůležitějších důkazních prostředků, bych doporučovala legislativní změny v podobě zavedení povinnosti pořizovat videozáznam každého výslechu, nebo jeho nepořízení v konkrétním případě podmínit zvláštními důvody.

Na závěr bych chtěla poukázat na, dle mého názoru nevyhovující, úpravu *de lege lata*, která se týká opakovaných výslechů svědka, který poskytuje výpověď ke spolupachatelství mladistvých osob. V souladu se zákonem č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže se totiž pro každého z mladistvých obviněných vede samostatné trestní řízení v místě jeho bydliště (nejsou-li ze zvláštních důvodů sloučena), důsledkem čehož je svědek nucen podstupovat výslech opakovaně, a to pokaždé s jiným vyslychajícím. Taková praxe může vyvolávat rozpory mezi jednotlivými výpověďmi, čímž se případ spíše komplikuje.

Vzhledem k množství různých výslechových situací daných specifiky konkrétního případu, osobností vyslýchaného a schopnostmi vyslychajícího není účelem této práce nabídnout jednoznačná vodítka k odhalení lži ve výpovědi a taktické postupy zaručující změnu orientace vyslýchaného vypovídat lživě. Hlavní záměr spočíval v poskytnutí uceleného náhledu na problematiku a zároveň seznámení s postupy, které může vyslychající využívat, buď samostatně, nebo v kombinaci mezi sebou, pro stanovení taktiky výslechu v konkrétním případě.